

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 5. julija 2016*

„Predhodno odločanje — Člen 267 PDEU — Člen 94 Poslovnika Sodišča — Vsebina predloga za sprejetje predhodne odločbe — Nacionalno pravilo, ki določa izločitev predložitvenega sodišča, ker je v predlogu za sprejetje predhodne odločbe podalo začasno stališče s tem, da je navedlo dejanski in pravni okvir — Listina Evropske unije o temeljnih pravicah — Člena 47, drugi odstavek, in 48(1)“

V zadevi C-614/14,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Sofijski gradski sad (sodišče mesta Sofija, Bolgarija) z odločbo z dne 15. decembra 2014, ki je prispela na Sodišče 31. decembra 2014, v kazenskem postopku zoper

Atanasa Ognjanova,

ob udeležbi

Sofijska gradska prokuratura,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, A. Tizzano, podpredsednik, R. Silva de Lapuerta, predsednica senata, M. Ilešič, J. L. da Cruz Vilaça, A. Arabadžiev, predsedniki senatov, C. Toader, predsednica senata, F. Biltgen, predsednik senata, J. C. Bonichot, M. Safjan, sodnika, M. Berger (poročevalka), sodnica, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund, C. Vajda in S. Rodin, sodniki,

generalni pravobranilec: Y. Bot,

sodni tajnik: M. Aleksejev, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 12. januarja 2016,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za nizozemsko vlado M. Bulterman, C. Schillemans in M. Gijzen, agentke,
- za Evropsko komisijo W. Bogensberger, R. Troosters in V. Soloveytschik, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 23. februarja 2016

izreka naslednjo

* Jezik postopka: bolgarščina.

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 267 PDEU in člena 94 Poslovnika Sodišča ter členov 47, drugi odstavek, in 48(1) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru postopka za priznanje sodbe v kazenski zadevi in za izvršitev kazni zapora, ki jo je dansko sodišče izreklo Atanasu Ognjanovu, v Bolgariji.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Člen 94 Poslovnika, naslovljen „Vsebina predloga za sprejetje predhodne odločbe“, določa:
„Poleg besedila vprašanj, ki se Sodišču predložijo v predhodno odločanje, predlog za sprejetje predhodne odločbe vsebuje:
 - a) povzetek predmeta spora in upoštevni dejstev, kakor jih je ugotovilo predložitveno sodišče, ali vsaj navedbo dejanskih okoliščin, na katerih vprašanja temeljijo;
 - b) vsebino nacionalnih določb, ki naj bi se uporabile v obravnavani zadevi, in po potrebi upoštevno nacionalno sodno prakso;
 - c) razloge, ki so predložitvenemu sodišču vzbudili dvom glede razlage ali veljavnosti nekaterih določb prava Unije, in pojasnitev zveze, ki po mnenju predložitvenega sodišča obstaja med temi določbami in nacionalno zakonodajo, ki jo je treba uporabiti v sporu o glavni stvari.“

Bolgarsko pravo

- 4 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da v skladu s členom 29 bolgarskega Nakazatelno-procesualen kodeks (zakon o kazenskem postopku, v nadaljevanju: NPK) ne more biti član sestave sodišča sodnik, ki ga je, med drugim, mogoče šteti za pristranskega. V skladu s sodno prakso Vrhoven kasacionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče, Bolgarija) pomeni to, da sodnik poda začasno stališče o vsebini zadeve, preden je izdana končna odločba, poseben primer pristranskosti.
- 5 Sestava sodišča se mora v primeru pristranskosti izločiti, kar pomeni, prvič, da ta sestava prekine odločanje o obravnavani zadevi, drugič, da se ta zadeva dodeli drugim sodnikom na zadevnem sodišču in, tretjič, da novoimenovana sestava ponovno preuči zadevo.
- 6 Če se sodnik ne izloči, ampak postopek nadaljuje in sprejme končno odločbo, je ta neveljavna, ker je bila pri njenem sprejetju storjena „bistvena kršitev postopka“. Višja instanca navedeno odločbo razveljavi, zadeva pa se dodeli drugemu sodnemu senatu v novo odločanje.
- 7 Predložitveno sodišče pojasnjuje, da je bolgarska sodna praksa pri razlagi merila „pristranskosti“ še posebej stroga. V zvezi s tem zlasti navaja, da se nadzor tega merila opravi po uradni dolžnosti in da je celo najbolj bežna izjava glede dejanskih okoliščin obravnavane zadeve ali glede njihove pravne kvalifikacije samodejno razlog za izločitev sodnika.
- 8 Iz predložitvene odločbe je še razvidno, da to, da je sodnik podal začasno stališče, ne privede le do njegove izločitve in razveljavitve njegove končne odločbe, ampak se iz istega razloga zoper njega uvede tudi postopek zaradi disciplinske kršitve. Na podlagi točk 2.3 in 7.4 Kodeks za etično povedenie

(nacionalni etični kodeks) namreč sodnik ne sme dajati javnih izjav o izidu spora v zadevi, ki jo preučuje, ali podati začasnega stališča. Poleg tega je v točki 7.3 nacionalnega etičnega kodeksa še določeno, da lahko sodnik poda stališče o načelnih pravnih vprašanjih, vendar se pri tem ne sme sklicevati na konkretna dejstva in njihovo pravno kvalifikacijo.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 9 Retten i Glostrup (sodišče v Glostrupu, Danska) je A. Ognjanova, bolgarskega državljana, s sodbo z dne 28. novembra 2012 obsodilo na enotno kazen zapora 15 let zaradi uboja in velike tatvine. A. Ognjanov je del kazni zapora preстал na Danskem, nato pa je bil 1. oktobra 2013 izročen bolgarskim organom, da bi preostanek kazni preстал v Bolgariji.
- 10 Sofijski gradski sad (sodišče mesta Sofija, Bolgarija) je s predlogom za sprejetje predhodne odločbe z dne 25. novembra 2014, ki ga je vložilo v zadevi C-554/14, Ognjanov, ter ga nato ponovilo in dopolnilo z dvema predlogoma z dne 15. decembra 2014, Sodišču predložilo več vprašanj v zvezi z razlago Okvirnega sklepa Sveta 2008/909/PNZ z dne 27. novembra 2008 o uporabi načela vzajemnega priznavanja sodb v kazenskih zadevah, s katerimi so izrečene zaporne kazni ali ukrepi, ki vključujejo odvzem prostosti, za namen njihovega izvrševanja v Evropski uniji (UL L 327, str. 27), kakor je bil spremenjen z Okvirnim sklepom Sveta 2009/299/PNZ z dne 26. februarja 2009 (UL L 81, str. 24).
- 11 Po vložitvi navedenih vprašanj za predhodno odločanje v zadevi C-554/14, Ognjanov, je Sofijska gradska prokuratura (državno tožilstvo mesta Sofija, Bolgarija), ki je bilo stranka postopka v glavni stvari, med drugim predlagalo izločitev sestave Sofijski gradski sad (sodišče mesta Sofija), ki je odločala o tej zadevi, ker je navedeno sodišče s tem, da je v točkah od 2 do 4 predloga za sprejetje predhodne odločbe predstavilo dejanski in pravni okvir navedene zadeve, podalo začasno stališče o dejanskih in pravnih vprašanjih, preden je odločilo o zadevi.
- 12 Predložitevno sodišče dvomi o tem, ali je z vidika prava Unije dopustno nacionalno pravilo, kakršno je to v postopku v glavni stvari, v skladu s katerim se mora sestava bolgarskega sodišča izločiti iz odločanja, če je v predlogu za sprejetje predhodne odločbe, naslovljenem na Sodišče, podala začasno stališče s tem, da je predstavila dejanski in pravni okvir iz postopka v glavni stvari.
- 13 V teh okoliščinah je Sofijski gradski sad (sodišče mesta Sofija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali gre za kršitev prava Unije (člena 267, drugi odstavek, PDEU v povezavi s členom 94 Poslovnika Sodišča, členoma 47 in 48 Listine [...] ali drugimi upoštevnimi določbami), če sodišče, ki je vložilo predlog za sprejetje predhodne odločbe, po sprejetju predhodne odločbe nadaljuje postopek in sprejme odločitev v zadevi sami, ne da bi se izločilo? Razlog za izločitev bi bil, da je predložitevno sodišče v predlogu za sprejetje predhodne odločbe zavzelo začasno stališče o zadevi sami (s tem, ko je določeno dejansko stanje štelo za ugotovljeno in določeno določbo za predpis, ki se uporabi za to dejansko stanje).

Vprašanje za predhodno odločanje se postavi ob domnevi, da so se pri ugotavljanju dejstev in prava, ki se uporabi, z namenom vložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe spoštovale vse procesnopravne določbe za varstvo pravice strank, da lahko predložijo dokaze in se zagovarjajo.

2. Če se bo odgovor na prvo vprašanje za predhodno odločanje glasil, da je zakonito, če se postopek nadaljuje, ali gre potem za kršitev prava Unije, če:
- (a) predložitveno sodišče vse, kar je ugotovilo v predlogu za sprejetje predhodne odločbe, brez sprememb ponovno navede v svoji dokončni odločbi in glede teh dejanskih in pravnih rešitev zavrne izvajanje novih dokazov in zaslišanje strank? Dejansko bi predložitveno sodišče dopustilo nove dokaze in zaslišalo stranke le glede takih vprašanj, ki v predlogu za sprejetje predhodne odločbe ne bi bila opredeljena kot ugotovljena;
 - (b) predložitveno sodišče glede vseh relevantnih vprašanj izvede nove dokaze in zasliši stranke, kar vključuje vprašanja, glede katerih je že podalo svoje stališče v predlogu za sprejetje predhodne odločbe, in v svoji dokončni odločbi izrazi svoje končno stališče, ki se opira na vse izvedene dokaze in ki je bilo oblikovano po presoji vseh argumentov strank, ne glede na to, ali so bili dokazi izvedeni pred vložitvijo predloga za sprejetje predhodne odločbe ali po sprejetju predhodne odločbe in so bili argumenti predstavljeni pred tem ali po tem?
3. Če bo na prvo vprašanje za predhodno odločanje odgovorjeno tako, da je s pravom Unije združljivo, če se postopek nadaljuje, ali je potem s pravom Unije združljivo, če se sodišče odloči za to, da postopka v glavni stvari ne bo nadaljevalo, ampak se bo zaradi pristranskosti izločilo, saj bi bilo nadaljevanje postopka v nasprotju z nacionalnim pravom, ki določa višjo raven varstva interesov strank in pravosodja, če namreč izločitev temelji na tem, da:
- (a) je predložitveno sodišče v okviru predloga za sprejetje predhodne odločbe pred sprejetjem svoje dokončne odločbe podalo začasno stališče o postopku, kar je sicer dopustno v skladu s pravom Unije, ne pa tudi nacionalnim pravom;
 - (b) bi predložitveno sodišče svoje dokončno stališče oblikovalo v dveh pravnih aktih, in ne v enem (če se izhaja iz tega, da predlog za sprejetje predhodne odločbe ne pomeni začasnega stališča, ampak dokončno stališče), kar je sicer dopustno v skladu s pravom Unije, ne pa tudi z nacionalnim pravom?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 14 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 267 PDEU in člen 94 Poslovnika v povezavi s členoma 47, drugi odstavek, in 48(1) Listine razlagati tako, da nasprotujeta nacionalnemu pravilu, ki se razlaga tako, da predložitvenemu sodišču nalaga, da se izloči iz postopka, v katerem odloča, ker je v svojem predlogu za sprejetje predhodne odločbe predstavilo dejanski in pravni okvir obravnavane zadeve.
- 15 Najprej je treba opozoriti, da je postopek predhodnega odločanja, ki je določen v členu 267 PDEU, bistvo sodnega sistema Evropske unije, katerega namen je z vzpostavitvijo dialoga med dvema sodiščema, in sicer med Sodiščem in sodišči držav članic, zagotoviti enotnost razlage prava Unije in tako zagotoviti njegovo skladnost, polni učinek in avtonomijo ter, nazadnje, posebno naravo prava, uvedena s Pogodbama (glej mnenje 2/13 z dne 18. decembra 2014, EU:C:2014:2454, točka 176 in navedena sodna praksa).
- 16 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je postopek, uveden s členom 267 PDEU, instrument sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, s katerim prvo zagotavlja drugim razlago prava Unije, ki jo potrebujejo za rešitev obravnavanega spora (glej sklepa z dne 8. septembra 2011, Abdallah, C-144/11, neobjavljen, EU:C:2011:565, točka 9 in navedena sodna praksa, in z dne 19. marca 2015, Andre, C-23/15, neobjavljen, EU:C:2015:194, točka 4 in navedena sodna praksa, in sodbo z dne 6. oktobra 2015, Capoda Import-Export, C-354/14, EU:C:2015:658, točka 23).

- 17 V skladu s prav tako ustaljeno sodno prakso člen 267 PDEU nacionalnim sodiščem daje najširšo možnost za predložitev vprašanja Sodišču, če ugotovijo, da se v zadevi, o kateri odločajo, pokažejo vprašanja glede razlage ali presoje veljavnosti določb prava Unije, ki so nujna za rešitev spora, o katerem odločajo. Poleg tega lahko nacionalna sodišča to možnost uporabijo, kadar koli to v okviru postopka ocenijo za primerno (glej sodbi z dne 5. oktobra 2010, Elčinov, C-173/09, EU:C:2010:581, točka 26 in navedena sodna praksa, in z dne 11. septembra 2014, A, C-112/13, EU:C:2014:2195, točka 39 in navedena sodna praksa). Izbira najprimernejšega trenutka za predložitev vprašanja za predhodno odločanje Sodišču je namreč v izključni pristojnosti nacionalnih sodišč (glej sodbi z dne 15. marca 2012, Sibilio, C-157/11, neobjavljena, EU:C:2012:148, točka 31 in navedena sodna praksa, in z dne 7. aprila 2016, Degano Trasporti, C-546/14, EU:C:2016:206, točka 16).
- 18 Potreba po razlagi prava Unije, ki bo koristna za nacionalno sodišče, zahteva, da to sodišče opredeli dejanski in pravni okvir vprašanj, ki jih postavlja, ali vsaj razloži dejstva, ki so podlaga za ta vprašanja (glej sklepa z dne 8. septembra 2011, Abdallah, C-144/11, neobjavljen, EU:C:2011:565, točka 10 in navedena sodna praksa, in z dne 19. marca 2015, Andre, C-23/15, neobjavljen, EU:C:2015:194, točka 5 in navedena sodna praksa, in sodbo z dne 10. marca 2016, Safe Interenvíos, C-235/14, EU:C:2016:154, točka 114).
- 19 Zahteve v zvezi z vsebino predloga za sprejetje predhodne odločbe so izrecno navedene v členu 94 Poslovnika, ki naj bi ga predložitveno sodišče v okviru sodelovanja, vzpostavljenega s členom 267 PDEU, poznalo in ga mora natančno upoštevati (glej sklep z dne 3. julija 2014, Talasca, C-19/14, EU:C:2014:2049, točka 21).
- 20 Poleg tega ni sporno, da podatki, podani v predložitvenih odločbah, ne omogočajo samo tega, da Sodišče poda koristne odgovore, ampak dajejo tudi vladam držav članic in drugim zadevnim strankam možnost, da v skladu s členom 23 Statuta Sodišča Evropske unije predstavijo svoje stališče, in da mora Sodišče skrbeti, da je ta možnost zagotovljena, ob upoštevanju dejstva, da se na podlagi tega člena zadevnim strankam vročijo le predložitvene odločbe (glej sklep z dne 8. septembra 2011, Abdallah, C-144/11, neobjavljen, EU:C:2011:565, točka 11 in navedena sodna praksa, in sodbo z dne 10. marca 2016, Safe Interenvíos, C-235/14, EU:C:2016:154, točka 116).
- 21 Nazadnje, nenavedba dejanskega in pravnega okvira je lahko razlog za očitno nedopustnost predloga za sprejetje predhodne odločbe (glej v tem smislu sklepe z dne 8. septembra 2011, Abdallah, C-144/11, neobjavljen, EU:C:2011:565, točka 12; z dne 4. julija 2012, Abdel, C-75/12, neobjavljen, EU:C:2012:412, točki 6 in 7; z dne 19. marca 2014, Grimal, C-550/13, neobjavljen, EU:C:2014:177, točka 19, in z dne 19. marca 2015, Andre, neobjavljen, C-23/15, EU:C:2015:194, točki 8 in 9).
- 22 Predložitveno sodišče, kakršno je Sofijski gradski sad (sodišče mesta Sofija), torej s tem, da v predlogu za sprejetje predhodne odločbe predstavi dejanski in pravni okvir iz postopka v glavni stvari, samo izpolni zahteve, ki izhajajo iz člena 267 PDEU in člena 94 Poslovnika.
- 23 V teh okoliščinah to, da predložitveno sodišče, kakršno je to v postopku v glavni stvari, v predlogu za sprejetje predhodne odločbe predstavi upoštevni dejanski in pravni okvir iz postopka v glavni stvari, ustreza zahtevi po sodelovanju, ki je bistvena značilnost mehanizma predhodnega odločanja, in ne pomeni kršitve ne pravice do poštenega sojenja, ki je določena v členu 47, drugi odstavek, Listine, niti domneve nedolžnosti, zagotovljene s členom 48(1) Listine.
- 24 V obravnavanem primeru iz člena 29 NPK, kakor ga razlaga Vrhoven kasacionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče), v povezavi s točkami 2.3, 7.3 in 7.4 nacionalnega etičnega kodeksa izhaja, da se to, da bolgarski sodnik v predlogu za sprejetje predhodne odločbe predstavi dejanski in pravni okvir iz postopka v glavni stvari, šteje za podajo začasnega stališča tega sodnika, ki ne povzroči le njegove izločitve in razveljavitve njegove končne odločbe, temveč tudi vložitev zahteve za ugotovitev njegove odgovornosti za disciplinsko kršitev.

- 25 Iz tega izhaja, da lahko nacionalno pravilo, kot je to iz postopka v glavni stvari, med drugim povzroči, da nacionalni sodnik raje ne postavi vprašanj za predhodno odločanje Sodišču, da se izogne bodisi svoji izločitvi in naložitvi disciplinske sankcije bodisi vložitvi nedopustnih predlogov za sprejetje predhodne odločbe. Zato tako pravilo posega v pristojnosti, ki so nacionalnim sodiščem priznane s členom 267 PDEU, in s tem v učinkovitost sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, ki je uvedeno z mehanizmom predhodnega odločanja.
- 26 Ob upoštevanju vseh zgornjih ugotovitev je treba na prvo postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 267 PDEU in člen 94 Poslovnika v povezavi s členoma 47, drugi odstavek, in 48(1) Listine razlagati tako, da nasprotujeta nacionalnemu pravilu, ki se razlaga tako, da predložitvenemu sodišču nalaga, da se izloči iz postopka, v katerem odloča, ker je v svojem predlogu za sprejetje predhodne odločbe predstavilo dejanski in pravni okvir obravnavane zadeve.

Drugo vprašanje

- 27 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba pravo Unije, zlasti člen 267 PDEU, razlagati tako, da nasprotuje temu, da predložitveno sodišče po razglasitvi sodbe v postopku predhodnega odločanja ne spremeni dejanskih in pravnih ugotovitev, ki jih je podalo v okviru predloga za sprejetje predhodne odločbe, ali nasprotno, da navedeno sodišče po tej razglasitvi izvede novo zaslišanje strank in nove pripravljalne ukrepe, na podlagi katerih bi lahko te ugotovitve spremenilo.
- 28 V zvezi s tem je treba opozoriti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso člen 267 PDEU od predložitvenega sodišča zahteva, da zagotovi polni učinek razlage prava Unije, kot jo je podalo Sodišče (glej v tem smislu sodbo z dne 5. aprila 2016, PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, točke od 38 do 40 in navedena sodna praksa).
- 29 Vendar se ne s tem členom ne s katero drugo določbo prava Unije od predložitvenega sodišča ne zahteva, da to po razglasitvi sodbe, izdane v postopku predhodnega odločanja, spremeni dejanske in pravne ugotovitve, ki jih je pridobilo v okviru predloga za sprejetje predhodne odločbe. Poleg tega nobena določba prava Unije temu sodišču ne prepoveduje, da po tej razglasitvi spremeni svojo presojo v zvezi z upoštevnim dejanskim in pravnim okvirom.
- 30 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba na drugo postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba pravo Unije, zlasti člen 267 PDEU, razlagati tako, da ne zahteva in niti ne prepoveduje, da bi predložitveno sodišče po razglasitvi sodbe v postopku predhodnega odločanja izvedlo novo zaslišanje strank in nove pripravljalne ukrepe, na podlagi katerih bi lahko spremenilo dejanske in pravne ugotovitve, ki jih je podalo v okviru predloga za sprejetje predhodne odločbe, pod pogojem, da to sodišče zagotovi polni učinek razlage prava Unije, kot jo je podalo Sodišče.

Tretje vprašanje

- 31 Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba pravo Unije razlagati tako, da nasprotuje uporabi nacionalnega pravila, kakršno je to v postopku v glavni stvari – za katero se šteje, da je v nasprotju s pravom Unije – ker naj bi to pravilo zagotavljalo višjo raven varstva temeljnih pravic strank.
- 32 V zvezi s tem je treba najprej navesti, da predpostavki, na kateri temelji to vprašanje, in sicer da naj bi nacionalno pravilo iz postopka v glavni stvari posamezniku zagotavljalo večje varstvo njegove pravice dostopa do nepristranskega sodišča v smislu člena 47, drugi odstavek, Listine, ni mogoče slediti. Kot je bilo namreč navedeno v točki 23 te sodbe, to, da nacionalno sodišče v predlogu za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 267 PDEU in členom 94 Poslovnika predstavi dejanski in pravni okvir iz

postopka v glavni stvari, samo po sebi ne pomeni kršitve te temeljne pravice. Zato ni mogoče šteti, da obveznost izločitve, ki jo navedeno pravilo nalaga predložitvenemu sodišču, ki je tako predstavitev podalo v okviru predloga za sprejetje predhodne odločbe, prispeva k varstvu navedene pravice.

- 33 Ob tem pojasnilu je treba opozoriti, da iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je sodba, ki jo Sodišče izreče v okviru predhodnega odločanja, za nacionalno sodišče zavezujoča glede razlage ali veljavnosti zadevnih aktov institucij Unije za rešitev spora v glavni stvari (glej sodbi z dne 20. oktobra 2011, *Interedil*, C-396/09, EU:C:2011:671, točka 36 in navedena sodna praksa, in z dne 5. aprila 2016, *PFE*, C-689/13, EU:C:2016:199, točka 38).
- 34 Poudariti pa je treba tudi, da ima v skladu z ustaljeno sodno prakso nacionalno sodišče, ki v okviru svojih pristojnosti uporablja določbe prava Unije, dolžnost zagotoviti polni učinek teh določb, pri čemer po potrebi na podlagi svoje pristojnosti odloči, da ne bo uporabilo nobene neskladne določbe nacionalne zakonodaje, ne da bi mu bilo treba zahtevati ali čakati predhodno odpravo te določbe po zakonodajni poti ali kakšnem drugem ustavnem postopku (glej sodbe z dne 20. oktobra 2011, *Interedil*, C-396/09, EU:C:2011:671, točka 38 in navedena sodna praksa; z dne 4. junija 2015, *Kernkraftwerke Lippe-Ems*, C-5/14, EU:C:2015:354, točka 32 in navedena sodna praksa, in z dne 5. aprila 2016, *PFE*, C-689/13, EU:C:2016:199, točka 40 in navedena sodna praksa).
- 35 Nazadnje je treba dodati, da zahteva po zagotovitvi polnega učinka prava Unije vključuje obveznost nacionalnih sodišč, da po potrebi spremenijo ustaljeno sodno prakso, če ta temelji na razlagi nacionalnega prava, ki ni združljiva s pravom Unije (glej v tem smislu sodbo z dne 19. aprila 2016, *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, točka 33 in navedena sodna praksa).
- 36 Iz navedenega izhaja, da je v obravnavanem primeru obveznost predložitvenega sodišča, da zagotovi polni učinek člena 267 PDEU, pri čemer po potrebi na podlagi svoje pristojnosti ne uporabi člena 29 NPK, kakor ga razlaga Vrhoven kasacionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče), če ta razlaga ni združljiva s pravom Unije (glej v tem smislu sodbo z dne 19. aprila 2016, *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, točka 34).
- 37 Glede na zgornje ugotovitve je treba na tretje postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba pravo Unije razlagati tako, da nasprotuje temu, da predložitveno sodišče uporabi nacionalno pravilo, kakršno je to v postopku v glavni stvari, ki je v nasprotju s tem pravom.

Stroški

- 38 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

- 1. Člen 267 PDEU in člen 94 Poslovnika Sodišča v povezavi s členoma 47, drugi odstavek, in 48(1) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah je treba razlagati tako, da nasprotujeta nacionalnemu pravilu, ki se razlaga tako, da predložitvenemu sodišču nalaga, da se izloči iz postopka, v katerem odloča, ker je v svojem predlogu za sprejetje predhodne odločbe predstavilo dejanski in pravni okvir obravnavane zadeve.**
- 2. Pravo Unije, zlasti člen 267 PDEU, je treba razlagati tako, da ne zahteva in niti ne prepoveduje, da bi predložitveno sodišče po razglasitvi sodbe v postopku predhodnega odločanja izvedlo novo zaslišanje strank in nove pripravljalne ukrepe, na podlagi katerih bi**

lahko spremenilo dejanske in pravne ugotovitve, ki jih je podalo v okviru predloga za sprejetje predhodne odločbe, pod pogojem, da to sodišče zagotovi polni učinek razlage prava Unije, kot jo je podalo Sodišče Evropske unije.

- 3. Pravo Unije je treba razlagati tako, da nasprotuje temu, da predložitveno sodišče uporabi nacionalno pravilo, kakršno je to v postopku v glavni stvari, ki je v nasprotju s tem pravom.**

Podpisi